

Luisteren kun je leren

1 oktober 2010

Auteur: José Vandekerckhove

Volume: 40

Nummer: 1

Pagina's: 5-13

Documenten

- [vonk_jrg40_003.pdf](#)

5 luisteren kun je leren jose vandekerckhove van het traditionele klavertje vier spreken luisteren schrijven en lezen is luisteren in een mensenleven de meest gebruikte vaardigheid uit onderzoek blijkt dat van de tijd die volwassenen aan communiceren besteden 45 voor luisteren wordt benut 30 voor spreken 16 voor lezen en 9 voor schrijven luistervaardigheid is ook de eerste vaardigheid waarvan we na onze geboorte blijk geven de oerschreeuw na de klap op de billen buiten beschouwing gelaten toch beschouwen veel leraren nederlands luisteren als de minst evidente vaardigheid om in de klas mee om te gaan of zoals een leraar zei als het aan mij ligt mogen ze luistervaardigheid gerust afschaffen wat moet ik daarover vragen hoe moet ik daarop punten geven n dit artikel zullen we luiste leren niet alleen luisteren voor op school ren benaderen als een compe maar ook voor het leven in het bestek van tentie die in een leerlijn luisteren dit artikel hebben we het ingebed ligt we zullen die leerlijn uit sluitend over zakelijk bij een comp e ruimer proberen in te vullen dan nu luisteren luisteren naar tentie gerichte in de leerplannen en eindtermen het geval literatuur is buiten be aanpak wordt een is een competentiegerichte benadering schouwing gelaten vraag zoals hoe houdt in dat we de vaardigheid luisteren moet ik daarop meer dan eens gekoppeld aan de vaardig punten geven op heid kijken beschouwen vanuit een drietal slag veel minder invalshoeken wat moeten de leerlingen op een leerlijn essentieel en hun niveau kennen kennis wat moeten ze luisteren relevant kunnen vaardigheden en wat moeten ze willen attitude bij een competentiege hieronder vind je een richte aanpak wordt een vraag zoals hoe sche matische weergave van de ijkpunten bij moet ik daarop punten geven op slag veel een leerlijn luisteren minder essentieel en relevant leerlingen oktober 2010 nummer 1 40e jaargang 6 leerlijn luisteren uitstroom vakgebonden vakgebonden uitstroom competenties van eindtermen op eindtermen op competenties van het het basisonder het einde van de het einde van de secundair onderwijs wijs1 eerste graad tweede graad op het einde van de tussendoelen 2 tussendoelen 3 derde graad4 instroom competenties in instroom het secundair competenties voor onderwijs het hoger onderwijs in het vak nederlands worden leerlijnen voor niveau en als verticale as het publiek met wie vaardigheden vastgelegd in een tweeassen gecommuniceerd wordt stelsel met als horizontale as het verwerkings verwerkings kopierend beschrijvend structurerend beoordelend

niveau publiek bekende leeftijds genoten onbekende leeftijdsgenoten bekende volwassenen onbekende volwassenen deze schematische weergave leidt soms tot een beoordelende vergelijking te maken tus foute interpretaties de verticale as publiek sen joepie en ander gelijksoortig tijdschrift verloopt in doorsnee parallel met de graad maar niet tussen knack en vrij nederland waarin de leerlingen zich bevinden zo zal publiek iemand in de eerste graad voornamelijk een communicatie mondeling of schriftelijk deze vaststelling vloeit voort uit de concen moeten kunnen aangaan met leeftijdsgeno trische opbouw van de leerplannen in de ten maar nog niet of veel minder met een leerplannen zelf wordt het woord cyclisch volwassen publiek de horizontale as ver gebruikt ik verkies concentrisch omdat dit werkingsniveau echter staat los van de wijst op het starten vanuit een gemeen graad waarin een leerling huist een leerling schappelijk middelpunt een lager niveau in van de eerste graad kan best al in staat zijn het concentrische model is altijd in een 40e jaargang nummer 1 oktober 2010 7 hoger niveau inbegrepen wat je bv op het uitgangspunt voor de in de tweede graad na einde van de eerste graad beheerst is het te streven competenties tweede graad eerste graad derde graad het nieuwe leerplan nederlands voor de eer leerlingen te laten vertrekken vanuit wat ze ste graad heeft op het gebied van leerlijnen in het basisonderwijs hebben opgestoken een grote sprong voorwaarts gemaakt door er is dus een vierde cirkel bijgekomen de beginsituatie van de kersverse middelbare basisonderwijs tweede graad eerste graad derde graad de vijfde cirkel die van het hoger onderwijs leren doelgericht luisteren is moeilijker direct bij het model aan te bou wen voorlopig voor altijd zit er een tran horen is aangeboren luisteren niet luiste sitzone tussen de uitstroomcompetenties ren is een vaardigheid die moet verworven van het secundair onderwijs en de vereisten worden in communicatieve situaties vaardig van het hoger onderwijs maar dat is een luisteren veronderstelt dat leerlingen leren andere discussie doelgericht luisteren het onderstaande schema lijst de voornaamste luisterdoelen op oktober 2010 nummer 1 40e jaargang 8 doel wat wil je bereiken soort luisteren je wilt de informatie die de zender informatief luisteren geeft zo goed mogelijk begrijpen je zoekt vooral naar de structuur van de structurerend luisteren boodschap je zoekt gericht naar de informatie die zoekend of selectief luisteren je nodig hebt je probeert het hoofdonderwerp en de globaal luisteren hoofdgedachte n te achterhalen je vormt je zo een algemeen beeld van de boodschap je wilt alle informatie horen en intensief luisteren onthouden je hebt aandacht voor alles wat gezegd wordt je bent op je hoede en je neemt niet kritisch luisteren zomaar alles voor waar aan je probeert de persoon van de zender indicatief luisteren te vinden achter en tussen de informatie door vooral aandacht te hebben voor de vormelijke kenmerken kleren stem taal je probeert je in te leven in de positie empathisch luisteren van de zender door de gevoelens te proberen achterhalen je bent ontvankelijk en gevoelig voor waardierend luisteren de aantrekkelijkheid en schoonheid van wat je beluistert je luistert met de bedoeling de creatief luisteren aangeboden ideeën geluiden muziek zelf creatief te verwerken uit vandekerckhove e a 2005 40e jaargang nummer 1 oktober 2010 9 doelgericht luisteren houdt ook in dat leer leemten zelf opvullen zelf verzinnen lingen strategisch luisteren ze leren hun wat er ontbreekt manier van luisteren afstemmen op

hun luis boodschappen assimileren inpassen in terdoel als ze bij voorbeeld jaartallen uit hun eigen referentiekader een luistertekst moeten defensief luisteren een zogenaamde halen luisteren ze selectie emotionele filter onschuldige opmerkingen een strategische filter vanaf de eerste minuten als een persoonlijke aanval op de aanpak leidt tot de eerste vatten leerwinst dat staat les luistervaardigheid is buiten kijf het van belang dat je als leraar de leerlingen bij vooral het te veel met zichzelf bezig zijn is brengt hoe ze luisterstrategieën een ernstige valkuil het is echter wel te ver te gaan kunnen inzetten klaren we begrijpen in doorsnee 300 woorden dit blijft van belang doorheen het gehele den per minuut maar onze gesprekspartner school curriculum desnoods tot op het einde gebruikt er maar 100 tot 140 woorden hebben van de derde graad een strategische aanpak dus een restcapaciteit en leidt tot leerwinst dat staat buiten kijf een een dartel brein wil dan leerlijn luisteren moet op elk niveau blijvend wel eens in overdrive je kunt van een oog hebben voor doelgericht en strategisch gaan slechte luisteraar luisteren een goede wanneer we in de klas luisteraar maken met luistervaardigheid maar gemakkelijk bezig zijn onderschatten is het niet leren goed luisteren we vaak het belang van de luisterattitude want elke mens beschikt over een luistervermoeden daar heeft goed luisteren direct mee te maken dat houdt in dat het getraind kan worden maken het nagaan van de luisterattitude bij de leerling en dat slechte luistergewoontes afgevoerd onze leerlingen kan ons interessante dingen geleerd kunnen worden je kunt van een nostalgische informatie verstrekken wanneer slechte luisteraar een goede luisteraar we proberen te verklaren waarom een leerling niet goed is maar gemakkelijk is het niet minder goed scoort voor luistervaardigheid waarom hoort leerling iets anders niet goed luisteren heeft dikwijls te maken met wat de spreker zegt misschien is leerling met het inschakelen van filters door de leerling niet perfect in staat om een excellente luisteraar te kunnen zijn daarvoor diverse redenen luisteroefening te maken maar is hij aan het zijn soms luisteren leerlingen en wij dagdromen of heeft zijn teerbeminden hem ook niet of minder goed omdat ze juist een ontgoochelend katebelletje toegevoegd te veel met zichzelf bezig zijn vanavond stopt doorheen het gehele curriculum moet verfijs mijn haar rood ten we als leraar ook aan de weg van het zich laten afleiden door externe zaken goed luisteren timmeren we mogen ver de leraar heeft een wijnvlek op zijn wachten dat leerlingen tijdens hun school hem loopbaan op dit vlak progressie maken ze inadequaat selectief luisteren wat kan moeten hun eigen valkuilen leren ontdekken ik eigenlijk gebruiken van wat de ander en bijsturen we kunnen hen helpen door zegt constructieve feedback te geven oktober 2010 nummer 1 40e jaargang 10 leren actief luisteren woorden te herhalen dat wordt ook papegaaien of echoen genoemd let veel communicatieproblemen komen dus op gebruik deze techniek slechts met voort uit niet goed of slecht luisteren we mate luisteren over het algemeen ook niet zo vragen te stellen je verkrijgt op die graag we praten liever manier extra informatie maar soms laten de andere soms help je ook je gesprekspartner zijn ver soms luisteren niet uitspreken slaan haal te structureren let op gebruik leerlingen niet of onze haak in een gesprek deze techniek niet om over te schakelen minder goed omdat we absoluut onze naar een ander onderwerp omdat ze te veel wijsheid op een soms een samenvatting te geven je gespreks met zich zelf bezig ongepast moment kwijt partner krijgt een goed begrip

van hoe zijn vanavond verwillen cees buddingh hij begrepen werd en of hij eventueel ik mijn schreef niet geheel ten bepaalde zaken moet herhalen of dui haar rood onrechte een debat is den een veelal verhit gesprek waarbij twee mensen tegen elkaar praten en naar zichzelf luiste zeer belangrijk bij actief luisteren zijn de ren het lijkt wel of er meer monden dan non verbale signalen onderzoekers schat oren zijn op de wereld hoewel er officieel ten dat minstens 70 van de communicatie natuurlijk twee keer zoveel oren als monden tussen mensen door middel van lichaamstaal zijn plaatsvindt en uit een onderzoek van argyle 1972 bleek dat non verbale signalen een actief luisteren is een manier van luisteren vijfmaal zo sterk effect hebben als verbale en reageren die gericht is op het begrijpen van de ander en op het voorkomen of tijdig het luistervaardigheidsonderwijs heeft hier detecteren van misverstanden en communi in mijn ogen een opdracht schenken we in cativeproblemen actief luisteren is commu onze lessen voldoende aandacht aan non niceren dat je luistert het is ongetwijfeld verbale interactie en actief luisteren leren een vaardigheid die we onze leerlingen moe we onze leerlingen ook luisteren met hun ten bijbrengen als we ze degelijk willen ogen in eerste instantie hebben we daar voorbereiden op maatschappelijk goed func voor in de klas zelfs geen hulpmiddelen tioneren het gaat hier duidelijk over meer nodig bij gesprekken debatten discussies dan over punten geven op luisteroefenin dienen er zich vol gen doende mogelijkheden aan om actief luisteren in actief luisteren kan onder andere door de lessen aan te kaarten actief luisteren is een actieve luisterhouding aan te en aangezien de meeste communiceren nemen je maakt oogcontact je spiegelt van de hedendaagse luis dat je luistert de lichaamshouding van je gespreks teroefeningen niet meer partner puur auditief zijn maar hummen je humt knikt gebruikt kleine met beeldmateriaal gepaard gaan kunnen tussen-voegsels of bevestigende woord we de leerlingen laten letten op de luister jes om te tonen dat je je gesprekspart houding van bij voorbeeld de gasten in een ner begrijpt talkshow op die manier leren ze ook kijken 40e jaargang nummer 1 oktober 2010 11 naar luisteren het is daarom niet onbelang leren breed luisteren rijk dat we voornamelijk goede voorbeelden gebruiken naast af en toe uiteraard ook de we stipten hierboven aan dat wij als leraren occasionele confronterende minder goede bij luistervaardigheidsoefeningen misschien omdat onze leerlingen dan hun eigen actief af en toe meer oor en oog zouden kunnen luistergedrag aan die goede voorbeelden of moeten hebben voor sociale interactie kunnen spiegelen eindtermen en leerplannen zouden volgens mij bij de leerplancompo dit specifieke aspect van luistervaardigheid nent luisteren en bij uit onderzoekers komt denk ik in onze praktijk minder aan breiding bij spreken ook schatten dat bod vaak tonen we in de klas fragmenten meer aandacht kunnen minstens 70 van uit talkshows of verwante programma s dat besteden aan de diverse de communicatie is prima want de meest voorkomende luis lagen die bij mondelinge tussen mensen tersituatie in een mensenleven is zonder communicatie een rol door middel van twijfel het gesprek toch reduceren we deze spelen zeker als we wil lichaamstaal dialogische of polylogische luistersituatie in len dat leerlingen in een plaatsvindt onze didactische verwerkingen vaak tot een schoolse context ook monologische luistersituatie onze leerlingen leren luisteren voor het worden een stilzwijgend deel van de

uitzen leven een interessant uitgangspunt hierbij is dat de woorden die Jan op tv het communicatiemodel van Schulz von Thun tegen Mieke zegt niet moeten beluisteren. Thun (2008) dat gebaseerd is op de communicatie en bekijken als de woorden die Jan tegen Mieke zegt maar als de woorden die Jan niet communiceert tegen hen als leerling zegt waarover ze dan snel iets moeten opschrijven. De situatie deze Duitse psycholoog ontwikkelde een waarin ze verkeren is die van wat hoor jij communicatiemodel dat men het vier oren veel meer dan wat hoort Mieke een vraag en vier mondenmodel is gaan noemen die op zijn minst even interessant is. We herhalen Schulz von Thun stelt dat elke boodschap uit leiden dus in onze schoolaanpak dialogisch vier aspecten bestaat op het inhoudsniveau of polylogisch luisteren vaak tot een aantal bevindt zich het zakelijke aspect de inhoud eilandjes van monologisch luisteren ook al van de boodschap de feiten op het betrek kijken onze leerlingen naar pakweg een talkingsniveau heb je het expressieve aspect show met drie of vier gasten de vragen die informatie over de zender van de bood we bij luisteroefeningen stellen beantwoording het relationele aspect informatie den meestal wel aan wat de leerplannen over hoe de zender tegenover de ontvanger verlangen maar is het niet even noodzakelijk staat wat hij van hem vindt en het appelleert dat leerlingen van meet af aan leren ontrendende aspect de invloed die de zender wil dekken of een luisteraar actief luistert en via uitoefenen op de ontvanger het is evident voorbeelden opsteken hoe ze zelf actief dat in dit model zowel de spreker als de luisteraar kunnen luisteren teraar een rol spelen oktober 2010 nummer 1 40e jaargang 12 het duidelijkste aspect van communicatie is vanavond nog een leuke film en bedoelt de zakelijke boodschap het gaat dan over ik wil vanavond naar de film de feitelijke inhoud dat is ook datgene dat we conform de leerplannen in eerste in de klas op het betrekkingniveau van instantie nagaan bij de communicatie ingaan betekent appelleren leerlingen hebben ze de aan sociale vormen van luistervaardigheid de zender zegt luistertekst begrepen en het verbreedt ook de visie op luistervaardig wat smaakte die op welk verwerkingsniveau van een middel om te zien of leerlingen cake heerlijk en veau kunnen ze na dit min of meer ingewikkelde luisterteksten bedoelt geef mij begrijpen opdrachten kunnen begrijpen naar een middel om het nog maar een aan het model van communicatief functioneren van leerlingen stukje Schulz von Thun gaat in de maatschappij optimaler te maken luis een stapje verder en het tervvaardigheid wordt dan gekoppeld aan is niet onbelangrijk voor sociale vaardigheid leerlingen kunnen er het onderwijs even na te gaan of dit model later alleen baat bij hebben als ze op school niet prominenter in eindtermen en leerplan leren ontdekken dat iemand niet alleen zegt en luisteren en spreken zijn neerslag moet wat hij op zakelijk of referentieel niveau vinden communicatie is namelijk veel meer zegt dan feiten mij lijkt het dus dat luisteren zowel binnen volgens Schulz von Thun zegt elke communicatie de eindtermen leerplannen leerboeken en communicatie ook iets over de zender het expressie onze praktijk verhoudingsgewijs te eenzijdig sieve aspect als je gesprekspartner zegt op zakelijk niveau begrijpen en te weinig geef mij de krant eens even dan kan het op betrekkingniveau te veel voor de bij voorbeeld zijn dat hij graag de krant wil school en te weinig voor lezen maar het kan ook zijn dat hij de stilte het leven bevraagd wordt wil verbreken na een

ruzie met jou de luis ik kan me uiteraard zwaar teraar of aantonen jij aan hem onderge vergissen indien niet dan luisteren wordt schikt bent bij het relationele aspect gaat ligt hier misschien een te veel voor de het erom hoe de zender tegenover de luister opgave voor wie nieuwe school en te raar staat wat hij van hem vindt hoeveel eindtermen leerplannen weinig voor het waardering of minachting blijkt uit zijn en leerboeken maakt en leven bevraagd boodschap hoeveel sturing of ruimte geeft ook voor leraren die met hij het appellerende aspect betreft de hun vakgroep aan mate invloed die de zender wil uitoefenen op de riaalontwikkeling zakelijk luisteren willen ontvanger luisteraar de zender zegt wat doen we zijn benieuwd naar eventuele smaakte die cake heerlijk en bedoelt geef voorbeelden vanuit het werkveld mij nog maar een stukje hij zegt speelt er jose vandekerckhove lector slo k u leuven pedagogisch begeleider nederlands josehenri vandekerckhove arts kuleuven be 40e jaargang nummer 1 oktober 2010 13 noten 1 ond vlaanderen be dvo basisonderwijs lager eindtermen nederlands 2009 htm 2 ond vlaanderen be dvo secundair 1stegraad a stroom eindtermen nederlands 2009 htm 3 ond vlaanderen be dvo secundair 2degraad aso eindtermen nederlands htm en ond vlaanderen be dvo secundair 2degraad tso eindtermen nederlands htm 4 ond vlaanderen be dvo secundair 3degraad aso eindtermen nederlands htm en ond vlaanderen be dvo secundair 3degraad tso eindtermen nederlands htm bibliografie schulz von thun f 2008 miteinander reden 1 storungen und klarungen allgemeine psychologie der kommunikation reinbek bei hamburg rowohlt taschenbuch verlag vandekerckhove j e a 2005 nieuw netwerk nederlands wommelgem van in vandekerckhove j e a 2009 competent een algemene didactiek in 101 lemma s wommelgem van in oktober 2010 nummer 1 40e jaargang a d v e r t e n t i e 40e jaargang nummer 1 oktober 2010